

Kohtusse mitteilmumise tagajärjed

Tambet Tampuu

1. Üldised märkused

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku eelnõu (edaspidi eelnõu) § 407 lg 1 järgi kui hageja jätab kohtuistungile ilmumata, võib kohus: 1) jätta hagi läbi vaatamata; 2) teha hagi õigeksvõtule põhineva otsuse; 3) lahendada asja sisuliselt; 4) lükata asja arutamise edasi. Juhul, kui kostja jätab kohtuistungile ilmumata, siis vastavalt eelnõu §-le 408 võib kohus: 1) teha tagaseljaotsuse; 2) lahendada asja sisuliselt; 3) lükata asja arutamise edasi. Kui mõlemad pooled jätavad kohtuistungile ilmumata, siis võib kohus eelnõu § 406 järgi: 1) lahendada asja sisuliselt; 2) jätta hagi läbi vaatamata; 3) menetluse peatada. Teiste menetlusosaliste mitteilmumine kohtuistungile ei takista asja menetlemist (vt eelnõu § 409).

2. Hagi läbivaatamata jätmise

2.1 Hagi läbivaatamata jätmise alustest

Hagi läbi vaatamata jätmise üheks eelduseks on kohtu poolt eelnõu § 340 lg 2 järgmine (vt eelnõu § 410 lg 1 p 2) – kui menetlusosalised ei ole andnud teistsugust nõusolekut kohtukutse kättetoimetamise aja osas, siis peab kohtukutse kättetoimetamise ja istungipäeva vahele jääma vähemalt kümme päeva. Kui hageja on olnud nõus kirjaliku menetlusega või asja arutamisega ilma tema osavõtuta, siis ei tohi jätta hagi ühelgi juhul läbi vaatamata (vt eelnõu § 410 lg 1 p 1). Hagi ei tohi jätta läbi vaatamata, kui hageja on teatanud oma mitteilmumise põhjuse ja selle ka põhistanud. Juhul, kui kohtusse jätab mõjuva põhjuseta ilmumata hageja või tema seaduslik esindaja, keda kohus kohustas ilmuma kohtusse isiklikult (vt eelnõu § 341 lg 1), võidakse hagi kohale ilmunud kostja taotlusel jätta läbi vaatamata ka juhul, kui kohale on ilmunud hageja lepinguline esindaja (vt eelnõu § 410 lg 2).

2.2 Menetluse taastamine

Eelnõu § 410 lg 3 lause 1 järgi on hagejal õigus taotleda 30 päeva jooksul alates hagi läbivaatamata jätmise määruse talle kättetoimetamisest, et sama kohus asjas menetluse täielikult või osaliselt taastaks, kui ta tõendab kohtule, et tal oli istungile mitteilmumiseks mõjuv põhjus ja et ta ei saanud sellest õigeaegselt kohtule teatada. Menetluse ebaõigete taastamisele ei saa tugineda hiljem menetluses tehtud lahendile kaevates (vt eelnõu § 410 lg 5).

Kui tegemist on varalise nõudega hagiga ja hagi hind ületab 20 000 krooni või kohtuistungile ilmumata jäämise puhul oli kohtukutse toimetatud hagejale või tema esindajale kätte teisiti kui isiklikult allkirja vastu üleandmisega või kohtuistungil, siis ei ole kohtule vaja põhistada mõjuva põhjuse olemasolu (vt eelnõu § 410 lg 3 lause 2).

On ebaselge, kas menetluse taastamata jätmise määruse vaidlustamisel (vt eelnõu § 410 lg 4) saab tugineda sellele, et hagi läbivaatamata jätmiseks ei olnud alust.

3. Tagaseljaotsuse tegemine

3.1 Tagaseljaotsuse tegemise alusest

Vastavalt eelnõu §-le 411 saab tagaseljaotsuse teha (välja arvatud abielu- või põlvnemisasjas) kohale ilmunud hageja taotlusel kostja suhtes, kes on seaduses sätestatud korra kohaselt kohtusse kutsutud, talle kätte toimetatud hagiavalduses märgitud ulatuses ja asjaoludega põhjendatud õiguslikul alusel (hageja väited faktide kohta loetakse kostja poolt

omaksvõetuteks) kui kostjat on tagaseljaotsuse tegemise võimalusest hoiatatud. Hagi põhjendamatus korral teeb kohus sisulise otsuse hagi rahuldamata jätmise kohta (eelnõu § 411 lg 1 lause 3). Selline otsus on apelleeritav (vt eelnõu § 418 lg 1 lause 2).

Ka tagaseljaotsuse tegemise üheks eelduseks on kohtu poolt eelnõu § 340 lg 2 järgmine (vt eelnõu § 411 lg 2 p 1). Tagaseljaotsust ei tohi teha, kui kostja on teatanud kohtule oma mitteilmumise põhjuse, mis on mõjuv ja ka põhjastatud (eelnõu § 411 lg 2 p 2) või kui kostja on taotlenud asja lahendamist kirjalikus menetluses või avaldanud nõusolekut asja arutada ilma tema osavõtuta (eelnõu § 411 lg 2 p 3).

Hageja saab tagaseljaotsuse peale esitada apellatsioonkaebuse (eelnõu § 418 lg 1 lause 2).

3.2 Menetluse taastamine

Kostja võib tagaseljaotsuse peale esitada kaja 14 päeva jooksul alates tagaseljaotsuse kättetoimetamisest, kui tema tegevusetus, mis oli tagaseljaotsuse tegemise aluseks, oli tingitud mõjuvast põhjusest (eelnõu § 413 lg 1). Kaja võib esitada sõltumata mõjuva põhjuse olemasolust, kui kohtuistungile ilmumata jäämise puhul oli kohtukutse toimetatud kostjale või tema esindajale kätte teisiti kui isiklikult allkirja vastu üleandmisega või kohtuistungil (eelnõu § 413 lg 1 p 2).

Menetluse taastamise määrus ei ole vaidlustatav (vt eelnõu § 658 lg 1). Eelnõu § 415 lg 5 järgi ei saa menetluse ebaõigele taastamisele tugineda hiljem menetluses tehtud lahendile kaevates (vt ka eelnõu § 658 lg 2).

Kuna kostjal ei ole õigust vaidlustada ebaõigesti tehtud tagaseljaotsust, siis peab kohus tagaseljaotsuse tegemise aluste puudumise hilisemal selgumisel menetluse taastama sõltumata sellest, kas kostjal oli kohtusse mitteilmumiseks mõjuv põhjus.

4. Sisulise otsuse tegemine ilma poole osavõtuta

Kohus võib olukorras, kus kohtuistungile on ilmunud vaid üks pooltest, teha sisulise otsuse järgmiste eelduste olemasolul (vt eelnõu § 412 lg 1 ja 2): kohtusse ilmunud pool peab esitama vaastava taotluse; hagi aluseks olevad asjaolud on kohtu arvates sisulise otsuse tegemiseks piisavalt välja selgitatud; kohtusse mitteilmunud poolele on kutse nõuetekohaselt kätte toimetatud; kohtusse mitteilmunud poolt on hoiatatud sellest, et asi võidakse sisuliselt otsustada ilma tema osavõtuta.

Kui kohtusse mitteilmunud pool on teatanud kohtule temast sõltumata mõjuvast põhjusest kohtuistungile mitteilmumisest ja on seda põhistanud ning ta pole soovinud asja läbivaatamist ilma temata, siis ei tohi kohus asja arutada (vt eelnõu § 412 lg 1 p 3).

5. Asja arutamise edasilükkamine

Kohtuistungil edasi lükkamine, s.o asja lõpuni arutamata jätmine kohtuistungil on lubatud üksnes mõjuval põhjusel, mis takistab asja istungil lõpuni arutamist (vt eelnõu § 349 lg 1). Eelnõu § 349 lg 2 sätestab, et kohus ei lükka asja arutamist edasi põhjusel, et pool ei saa isiklikult kohtuistungil osaleda, kui kohtuistungil on tema esindaja ja kohus ei ole kohustanud poolt isiklikult istungile ilmuma.

Asja arutamise edasilükkamist ei saa vaidlustada ega selle ebaõigusele tugineda menetluses tehtud lahendile kaevates.

6. Apellatsioonikohtusse mitteilmumise tagajärjed

Eelnõu § 647 lg 1 järgi kui apellant või vastustaja kohtuistungile ei ilmu, lahendab ringkonnakohus kaebuse tema osavõtuta või lükkab asja arutamise edasi. Muu menetlusosalise kohtuistungile ilmumata jäämise korral lükkab ringkonnakohus kohtuistungil edasi ainult mõlema poole ühisel taotlusel. Sama paragrahvi lõike 2 järgi kui

apellant kohtuistungile ei ilmu ega ole teatanud ilmumata jätmise mõjuvast põhjusest (vt eelnõu § 420) või ei ole seda põhistanud, võib ringkonnakohus vastustaja taotlusel jätta kaebuse läbi vaatamata. Kui apellant ei taotlenud asja läbivaatamist kohtuistungil või palus kohut lahendada kaebus istungil ilma tema osavõtuta, siis tuleb menetlus viia lõpule (vt § 647 lg 2).

Ringkonnakohus võib menetluse uuendada kui apellandil oli kohtuistungilt puudumiseks mõjuv põhjus (see tuleb põhistada), millest ei saadud õigeaegselt kohtule teatada (eelnõu § 648 lg 1). Selleks võib apellant esitada avalduse 10 päeva jooksul kaebuse läbi vaatamata jätmise määruse talle kätte toimetamisest (eelnõu § 648 lg 2). Kui apellant pärast menetluse uuendamist ringkonnakohtu istungile ei ilmu, ei ole tal enam õigust menetluse uuendamisele (eelnõu § 648 lg 3).